

Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu ve BİST'te İşlem Gören Bankalar Üzerine Bir İnceleme

A Survey on Banks Traded on BIST and Sustainability Compliance Framework

Öz

Son yıllarda, şirketlerin finansal verilerinin yanında finansal olmayan bilgilerine olan ilgi artmış özellikle çevresel ve sosyal etkileri merak konusu olmuştur. Tüm bu gelişmeler, finansal olmayan bilgilerin raporlanmasına ve bu alanda standartların oluşturulmasına neden olmuştur. Bu çerçevede INCR, GRI, CDP gibi tüm dünyada kullanılan sürdürülebilir raporlama çerçeve ve standartları ortaya çıkmıştır. ESG (Environmental, Social, Governance-ESG; Çevresel, sosyal, kurumsal yönetim-ÇSK) raporlamalarıyla şirketlerin sürdürülebilirlik uygulamaları kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

Çalışmanın amacı, borsada işlem gören şirketler için uy ya da açıkla prensibiyle 2022 yılı itibarıyla ilk kez yayınlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarını şekil ve içerik açısından değerlendirmek, benzerlik ve farklılıkları tespit etmektir. Bu amaçla BIST BANKA endeksinde bulunan 12 bankanın Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporları incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda endekste yer alan 12 bankadan 10'unun, Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu yayınladığı tespit edilmiştir. Raporlar incelendiğinde Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu yayımlayan 10 bankadan detaylı bir açıklama yaparak ilkelere uyum durumunu açıklayan 2 bankanın bulunduğu belirlenmiştir. Raporlamada bankalar açısından farklılıklar bulunduğu ve raporla ilgili standart bir formatın oluşturulması gerektiği ortaya konmuştur.

Abstract

In recent years interest on non-financial data of companies increased in addition to their financial data and especially their environmental and social impact became issues of concern. All these developments lead to reporting of non-financial data and creation of standards in this field. In this framework, globally used sustainable reporting frameworks and standards such as INCR, GRI, and CDP emerged. ESG (Environmental, Social, Governance-ESG) reports share sustainability applications of companies with the public.

The purpose of the study is to evaluate the Sustainability Compliance Framework Reports published for the first time as of 2022 for traded companies in the stock market with the principle of agree or explain, in terms of form and content, and to identify similarities and differences. Thus, Sustainability Compliance Framework Reports of 12 banks in BIST BANKA index are investigated.

As a result of the study, 10 of the 12 banks in the index were determined to issue Sustainability Compliance Framework Report. Upon investigation of the reports, 10 banks that issue Sustainability Compliance Framework Reports made a detailed explanation, and 2 banks were determined to make a detailed explanation on their state of compliance with principles. Reporting revealed that there are differences among banks and creation of a standard format is required.

Giriş

Gelişme olgusu 1970'li yıllara kadar sanayileşme kavramıyla özdeşleştirilmiştir. Kalkınmanın ancak sanayileşmeyle gerçekleştirilebileceği inancı, üretimin ürün dışındaki çıktılarının göz ardı edilmesine yol açmıştır. Gerekli hammadde ihtiyacının temini, üretim sırasında kullanılan teknikler, ihtiyaç duyulan ürünlerin meydana gelmesi için yapılan faaliyetler, mevcut kaynakların geri döndürülemez şekilde tüketilmesine yol açmıştır. Bu süreç ekolojik dengenin bozulmasına, çevre kirliliğine ve gelecekte yaşanılabilir bir dünyanın varlığını tehdit etmeye başlamıştır. Diğer yandan gelir adaletsizliğindeki artış, dünyadaki yoksulluğun artmasına sebep olmuştur. Yoksul kesimlere

Fatih Akbaş

Dr. Öğr. Üyesi . Ordu Üniversitesi
İkizce MYO, Finans-Bankacılık ve
Sigortacılık Bölümü, Ordu, Türkiye
fatihakbas@odu.edu.tr, Orcid No:
<https://orcid.org/0000-0003-2474-8913>

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

ESG, Sürdürülebilirlik Raporlaması, BIST
Banka Endeksi.

Keywords

ESG, Sustainability Reporting, BIST Bank
Index.

JEL Codes: S01, S56, G21

Submitted: 11 / 10 / 2022

Accepted: 16 / 12 / 2022

yapılan yardımların yetersizliği, doğrudan yardımların artmasına bu da kalkınma paradigmasının sanayileşmeden, sosyal ve adil büyümeyi merkeze alan bir paradigmaya kaymasına yol açmıştır (Munasingle, 1993:3).

1972'de Stockholm konferansı ile ilk defa çevre ve kalkınma arasındaki ilişki tartışılmış, sanayileşmenin çevre üzerindeki etkisi sorgulanmıştır. Dünya çevre günü olarak kutlanan 5 Haziran tarihinde, 26 ilkenin ilan edildiği bir bildiriye yayınlanmış ve konferans bitiminde Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur (Önder, 2018:4).

1980 yılına gelindiğinde Uluslararası Doğayı Koruma Birliği çevrenin bozulmasının ana etkenlerini; ticaret koşulları, nüfus baskısı, sosyal eşitsizlik ve yoksulluk olarak belirlediği bir strateji yayınlamış ve sürdürülebilir kalkınmanın, "insanlarınki de dahil olmak üzere, temel ekolojik süreçlerin ve yaşam destek sistemlerinin sürdürülmesi" olarak tanımlamıştır (McKenzie, 2004:2). 1987 yılında Ortak Geleceğimiz Raporu (Brundtland Raporu) ile sürdürülebilir kalkınma, "çevreden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarının karşılanması" şeklinde tanımlanmıştır (Sathiendrakumar, 1996:154). 1992 Rio Konferansına kadar kalkınmanın yalnızca çevre boyutu ele alınırken, bu tarihten itibaren ekonomi ve toplumu da içeren kapsamlı bir anlayış benimsenmiştir. Bu çerçevede gönüllülük esasına dayalı Gündem 21 Eylem Planı oluşturulmuştur (Bozlağan, 2010:1020).

2000 yılında Birleşmiş Milletler'in New York Binyıl Zirvesi'nde belirlenen Binyıl Kalkınma Hedeflerinin yayınlanmasının ardından, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada birleşmiş milletlerin itici gücünden yararlanılmaya devam edilmiştir (Önder, 2020:14-15). Birleşmiş Milletler küresel ilkeler sözleşmesinin imzaya açılmasıyla birlikte de özel sektöre küresel boyutta sürdürülebilir ve sosyal sorumluluklar yüklenmiştir. Böylece şirketlerin gönüllülük esasına dayalı olarak bu kültüre uygun uygulamalar geliştirmesine yönelik bir oluşum meydana getirilmiştir. İmzacılar ve BM üyelerinden oluşan oluşum, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) öncülüğünde faaliyetlerini sürdürmektedir (Global Compact Türkiye, 2019).

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), Kurumsal Sürdürülebilirlikten (KS) çok daha önce, şirket çalışanlarının sosyal meselelerinin iş dünyasının gündemine gelmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. İşletmelerin sosyal meselelere katkısı, kendi varlıklarının devamı içinde gereklidir. KSS ile şirketler, sosyal ve çevresel katkıları gönüllülük esasında gerçekleştirmektedir. Bu katkı, kurumsal vatandaşlık kavramını doğurmuştur. Kurumsal vatandaşlık şirketlerin genelde iş çevreleriyle sınırlı olan sponsorluk, bağış ve yardımlar ile benzer amaçları gütmek için kurdukları vakıflar aracılığıyla toplumsal sorunların çözümüne yönelik taahhütleri içermektedir (Loew vd., 2004:12-14). KS ise sürdürülebilir kalkınma uygulamalarının daha küçük ölçeklerde, şirketler tarafından uygulamasıdır. Bu kavram "Şirketlerin tüm paydaşlarının ihtiyaçlarını, gelecekteki paydaşların ihtiyaçlarından ödün vermeden karşılaması" olarak ifade edilebilir (Dyllick ve Hockerts, 2002:131-132). İşletmelerin çevreleriyle olan ilişkilerinin yalnızca ekonomik değil aynı zamanda kültürel ve sosyal bir boyutu da vardır. Çevre ile ilişkideki uyum, kaynakların optimum kullanımına katkı sağlayacaktır. Kurumsal sürdürülebilirlikte başarılı olabilmek için şirketlerin hem ürünlerini hem de iş süreçlerini revize etmeleri ve iletişim ağlarını yenilemeleri gerekmektedir. KS sağlayan şirketler rekabet avantajı sağlamakta, maliyetleri azalmaktadır. KS ile şirkete sağlanacak diğer değerler ise kurumsal itibarının artması ve kaynakların etkin kullanılması olarak sayılabilir. İşletme kültürünün parçası olan KS, şirket ömrünün de uzamasını sağlayacaktır (Kuşat, 2012:238-239).

Şirketler müşterilerin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri sunmaktadır ve müşteri odaklı bir faaliyette bulunurlar. Müşteriler ve şirketler karşılıklı etkileşim içindedir. Şirketler müşterilerinin ihtiyaçlarını belirlerken; sahip oldukları değer yargıları, yaşam tarzları ve sürdürülebilirlik ile ilgili anlayışlarını belirleyebilir. Benzer şekilde müşterilerde şirketlerin sürdürülebilirlik uygulamalarını takip ederek bilgi sahibi olabilir. Müşterilerin çevresel, sosyal ve ekonomik anlayışa uygun tüketim faaliyetinde bulunmaları, mevcut kaynakların kullanımında optimum bir denge sağlayarak, en yüksek yaşam kalitesi ve düşük tüketim anlayışını ortaya çıkartmaktadır (Tüyen, 2019:104). Yatırımcılar açısından bakıldığında günümüzde, yatırım kararını verirken sadece şirketlerin finansal verilerini yeterli bulmayan, bunların yanında çevresel ve sosyal konuları da içeren verilere göre yatırım kararı alan yatırımcı tipi ortaya çıkmıştır (Demirel Arıcı, 2019:243).

Avrupa Birliği 2019 yılında Avrupa Yeşil Mutabakatı adıyla 2050 yılına kadar enerji, sanayi, ulaşım, finans ve tarımı da içine alan tüm politikaların, iklim değişikliği etrafında şekillendirileceği bir mutabakat yayımlamıştır (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 2021). Mutabakatta bir yatırımın sürdürülebilir sayılabilmesi için altı temel amaca hizmet etmesi gerektiği ortaya konmuştur. Dünya Bankası da bu mutabakata destek niteliğinde sermayenin gerçekten de sürdürülebilir projelere aktarılmasını sağlamaya yönelik bir rehber hazırlamıştır. Rehber finansal kuruluşlara yeşil bankacılık ürünlerinin geliştirilmesine yönelik yardım amacı taşımaktadır. Rehber finansal kurumlar, bankalar, düzenleyici kuruluşlar, diğer aktörler, yatırımcılar ve tahvil ihraççıların kimler olduğunu ve bunlara sağlanacak potansiyel faydaları ortaya koymaktadır (Canikli, 2022:30-31).

1. Bankalarda Kurumsal Sürdürülebilirlik

Reel sektörün ihtiyaç duyduğu fon temininde en önemli görev, bankalar tarafından yerine getirilmektedir. Finansal aracılık hizmeti veren bankacılık sektörü, diğer sektörlerle göre çevreye en az etki eden sektörlerden biridir. Diğer yandan verdikleri hizmet, büyüme ve kalkınma üzerinde önemli bir görevi yerine getirmektedir. Bankalar sağladıkları fonlar ile dolaylı yoldan çevre, sosyal adalet ve ekonomi üzerinde katkı ya da zarar sağlayacaktır. Sürdürülebilir yatırımlar, uzun vadeli ve getirisi düşük yatırımlardır. Finans sektörünün sürdürülebilirliğe yönelik tutumu, şirketlerin sürdürülebilir yatırımları üzerinde pozitif veya negatif etkisi olacaktır. Bankaların güçlü bir finansal yapıya sahip olmaları, sürdürülebilir yatırımlara yönelik fon taleplerinin karşılanmasını kolaylaştıracaktır. Bankaların çevresel ve sosyal etkileri, içsel ve dışsal etkiler diye ayrılabilir. İçsel etkiler, bankaların faaliyetleri sırasında ortaya çıkan atıkların (kâğıt, su, enerji tüketimi) çevre üzerindeki etkisidir. Bu etkinin tüm sektör düşünüldüğünde önemli boyutlara ulaşacağı aşikardır. Dışsal etki ise kullanılan fonlar ve ürünlerin dolaylı yönden çevre ve insanlar üzerindeki olumsuz etkileridir (Öner Kaya, 2010:78-80).

Finansal sistemde faaliyet gösteren firmaların teorik olarak sadece iç paydaşlara değil hem dış paydaşlara hem de çevreye karşı sorumlulukları büyüktür. Genelinde finansal sektör, özelinde bankalar, ilgili sorumluluklarını tüm paydaşlarını da zincirin bir halkası gibi görmeli ve bu bağlamda kurumsallaşmalarını tamamlayarak, uzun vadeli sürdürülebilir politikalar üretmelidirler. Ancak sürdürülebilir politika uygulamalarının firmalar üzerindeki maliyetleri ve bu maliyetlerin yüksekliği firmaların ilgili politikaları belirlemede ve uygulamada karşılına çıkan en büyük engellerden biridir. Bu nedenle gerek ulusal gerek küresel ölçekte finansal sistemin sürdürülebilir politika uygulamalarının düzenleyici ve denetleyici firmalarca denetlenmesi büyük önem arz etmektedir (Yazıcı, Varsak ve Yazıcı, 2020:136-137).

Bankaların tüm faaliyetlerinde kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarına yer vermesi ve alacağı kararlarda finansal getiriden çok sürdürülebilirliğin ön planda olduğu bankacılık, sürdürülebilir bankacılık olarak tanımlanabilir. Bankalar sürdürülebilir bankacılığa üç aşamadan sonra ulaşırlar. Savunucu bankacılık ismi verilen ilk aşamada, sürdürülebilirlik uygulamaları hiç uygulanmaz hatta maliyet unsuru olarak görüldüğünden karşı çıkılabilir. Önleyici bankacılık denen ikinci aşamada, bankalar yasal zorunluluk ya da sivil toplum kuruluşlarının baskıları nedeniyle sürdürülebilirlik uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Agresif bankacılık denilen üçüncü aşamada ise sürdürülebilirlik uygulamaları, iç ve dış tüm faaliyetlerde yer almaktadır. Bankaların negatif çevresel maliyetleri fiyat sistemine entegre etmemeleri, uygulamalarının sürdürülebilir olmasını engellemektedir (Jeucken ve Bouma, 1999:30-31).

Bankaların sürdürülebilir kalkınmaya katkılarının sağlanmasında atılan en önemli adımlardan biri, UNEP FI (United Nations Environment-Finance Initiative, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi) tarafından hazırlanan Sorumlu Bankacılık Prensipleridir. Bu prensipler, Paris İklim Anlaşması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin, bankacılık sektörüyle uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bu altı prensip şunlardır (UNEP FI, 2020);

1. Uyum: İş stratejilerinin, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Paris İklim Anlaşması ve ilgili ulusal ve bölgesel çerçevelerde belirtildiği gibi, bireylerin ihtiyaçlarına ve toplumun hedeflerine uygun olacak ve katkıda bulunacak şekilde uyumlu hale getirilmesi,

2. Etki ve Hedef Belirleme: Faaliyetlerden, ürünlerden ve hizmetlerden kaynaklanan olumsuz etkilerin, insanlara ve çevreye karşı risklerinin azaltılarak olumlu etkilerin sürekli artırılması. Bu amaçla, yüksek etkili hedeflerin belirlenip paylaşılması,
3. Müşteriler: Sürdürülebilir uygulamaları teşvik eden, mevcut ve gelecek nesiller için ortak refah yaratan ekonomik faaliyetleri mümkün kılan faaliyetlerin, müşterilere karşı sorumluluk bilinciyle hayata geçirilmesi,
4. Paydaşlar: Toplumsal hedeflere ulaşmak için proaktif ve sorumlu bir şekilde ilgili paydaşlarla istişarelerde bulunulması,
5. Yönetişim ve Kültür: Etkin yönetim ve sorumlu bir bankacılık kültürü ile bu ilkelere bağlılık gösterilmesi,
6. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: İlkelerin, bireysel ve kolektif olarak ne kadar uygulandığının periyodik olarak gözden geçirilmesi, olumlu ve olumsuz etkilerinin toplumun hedeflerine katkısının şeffaf şekilde ölçülmesidir.

Türkiye’de bu prensiplere uyum için taahhüt altına giren bankalar şunlardır; Akbank, Türkiye İş Bankası, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, Yapı Kredi, Şekerbank, Garanti Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (UNEP FI, 2022).

2. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Raporlanması

Şirketlerin finansal sonuçlarının raporlandığı finansal raporlar, büyük buhran sonrası Amerika Birleşik Devletleri’nde halka açık şirketler tarafından yayımlanması zorunlu hale getirilmiştir. Yatırımcılar tarafından finansal raporların güvenilir bilgi kaynağı olması, diğer ülkelerde de finansal raporlamanın yaygınlaşmasına neden olmuştur. Finansal piyasalardaki küreselleşmeyle birlikte, bilgi kullanıcılarının finansal raporları karşılaştırma çabaları, farklı muhasebe ve raporlama standartlarının olması sebebiyle düzgün bir şekilde yapılamamaktaydı. Küresel düzeyde bir standartlaşma isteği, muhasebe ve finansal raporlamada uluslararası standartlaşmaya gidilmesine sebep olmuştur (Aras ve Sarioğlu, 2015:21). 1973 yılında kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, 1977 yılına kadar uluslararası muhasebe standartlarını yayımlamıştır. 1977 yılında, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu kurulmuş ve federasyon ile komite arasında yapılan bir anlaşma ile iki kurum, standartların yayımlanması konusunda komiteye yetki vermiştir. 2000 yılına kadar standartlar, komite tarafından yayımlanmıştır. 2001 yılında komite yapısını değiştirerek Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ismini almıştır. Kurul bu tarihten itibaren, uluslararası finansal raporlama ve muhasebe standartlarını geliştirmekte ve yayımlamaktadır (Erol ve Aslan, 2017:69-70).

Şirket değerinin tespitinde finansal bilgilerin yetersizliği nedeniyle şirketlerin sosyal ve çevresel performanslarının da talep edilmesi ile finansal olmayan bilgilerin raporlanma çabaları başlamıştır (Demirel Arıcı ve Altun, 2018:582-583). Bu bağlamda şirketler çevresel, sosyal ve kurumsal açıdan durumlarını yansıtacak bilgileri de finansal bilgileri ile raporlamaya başlamıştır.

Kurumsal sürdürülebilirliğin göstergesi olan üçlü performans raporlama fikri, ilk kez John Elkington tarafından ortaya konulmuştur (Aras vd., 2016:60). İşletmeler çeşitli sebeplerle üçlü raporlama yapmakla birlikte bu sebepler üç teorik alt yapı içinde sınıflandırılmaktadır. Birincisi şirket faaliyetlerinin meşrulaştırılması için menfaat sahiplerinin algılarını etkilemeyi amaçlayan meşruluk teorisi. İşletmelerin raporları stratejik bir yönetim aracı olarak kullandıkları ya da raporların etik bir hesap verilebilirlik aracı olarak kullandıkları paydaş teorisi ise ikinci teoridir. Sonuncu teori ise şirketin itibar ve marka değerini arttırmasına katkı amacı güden, kurumsallaşma teorisi (Gümrah ve Güngör Tanç, 2018:337-338).

3. ESG Raporlaması

Toplumun, şirketlerin finansal verilerinin yanında finansal olmayan bilgilere de ulaşma istekleri şirketlerden faaliyetleri sırasında çevresel ve sosyal etkilerinin neler olduğunu ortaya koyup, mevcut durumu sürdürülebilir anlayışla yönetmeleri ve sorumluluk almaları sonucunu doğurmuştur (Price Waterhouse Coopers Türkiye, 2022). ESG yatırımı, yatırımcıların yatırım kararı alırken şirketin sosyal, çevresel ve kurumsal yönetim uygulamalarına göre karar verdikleri yatırım

anlayışıdır. Şirketlerin tek sorumluluğu kâr etmektir anlayışı, hissedarları önceleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım Apple, Amazon gibi büyük şirket CEO'larının imza altına aldıkları bildiriyle, tüm menfaat sahiplerinin eşit öneme sahip olduğu bir anlayışa evrilmiştir. İş dünyasındaki bu değişimle birlikte iklim değişikliği ve çevresel felaketlerin artması gibi etkenler de toplumun sürdürülebilirlik konusundaki tercihlerini ön plana almasına, ESG unsurlarını dikkate alarak yatırım kararları almasına sebep olmuştur. Ancak sürdürülebilirlik konusunda tüm dünyada kullanılan ortak bir raporlama standardının olmaması, raporlama yapanların objektif ve karşılaştırılabilir raporlama yapamamasına neden olurken, bilgi kullanıcıları açısından ise karşılaştırılabilir ve analiz edebilir bir veri setine ulaşamamalarına sebep olmaktadır. Son dönemlerde standartları kullanılan kuruluşların ortak standart oluşturmak için anlaşmaları ve IFRS (International Financial Reporting Standards, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) tarafından tüm dünyada kullanılacak standartlara ilişkin açıklamalar, ortak bir sürdürülebilirlik standart kurulu için önemli adımlardandır (Yalçın, 2021).

Şirketlerin ESG raporlamalarının sonuçları, yönetimin, en iyi uygulamalar konusunda aydınlanmaları ve ölçülebilir finansal sonuçlarının olması uzun dönem getirileri açısından motive edici olmaktadır. ESG raporlarının sonuçları sayısal ve yüzdesel olarak hesaplanmakta ve veri tabanları aracılığıyla yayımlanmaktadır. Böylelikle sayısal olarak ESG performansları ölçülebilmektedir. ESG raporlaması ve performansının önemli faydaları bulunmakla birlikte bunlardan bazıları şunlardır (Şeker, 2020:28-30);

1. Şeffaflığı artırır,
2. Yönetimin etkinliğini artırır,
3. Kurumsal yönetim ilkelerine uymayı gerektirir,
4. Kurumsal sosyal sorumluluk komitelerinin ve raporlarının oluşturulmasını teşvik eder,
5. Hissedarların haklarının korunmasını sağlar,
6. Çalışanların sağlığını, güvenliğini, sosyal haklarını korumayı ve çalışma şartlarını en iyi şekilde düzenlemeyi gerektirir,
7. Çevreye verilen zararı en düşük seviyeye indirmeyi teşvik eder,
8. Sürdürülebilir gelişmeye ve ülke ekonomisine katkı sağlar.

4. En Yaygın Sürdürülebilirlik Raporlama Çerçeve ve Standartları

Finansal tablolar için oluşturulan standartlar ile şirketlerin uluslararası alanda karşılaştırılması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesi mümkün hale gelmiştir. Finansal olmayan raporlamanın gelişmesi ile de bu alanda üzerinde uzlaşmış standartların gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu alanda önemli girişimler bulunmakla birlikte en yaygın raporlama çerçeve standartları şunlardır;

Ceres İklim Riski Yatırımcı Ağı (INCR)

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1989 yılında meydana gelen çevre felaketlerinden sonra Joan Bavaria'nın liderliğindeki bir grup yatırımcı, şirketlerin çevreye verdiği zararı kabul edip, çevre konusundaki durumlarını gözden geçirme kararı almışlardır. Bu yatırımcıların önderliğinde oluşturulan Çevreye Karşı Sorumlu Ekonomiler Koalisyonu (Coalition for Environmentally Responsible Economies- CERES), şirketler için Ceres İlkeleri adıyla bilinen ve çevrenin korunmasını, kirliliğin azaltılmasını öngören etik ilkeleri geliştirmişlerdir. Kâr amacı gütmeyen kuruluş, yatırım kararlarında çevrenin korunması ve daha sonraları su riskinin de eklenmesiyle, sermaye piyasalarına sürdürülebilirliğin entegre edilmesinde katkı sağlamıştır. Ceres, oluşturduğu iletişim ağlarıyla (yatırımcı, politikacı ve şirket) ESG performansları ile finansal performansın yakın ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Ceres Yatırımcı ağı, dünya ekonomisinde kurumsal yapının değişiminde etkili olmaktadır. İklim ve su riskinin tespitinde şirketlere önderlik eden ağ, küresel iş birlikleriyle Paris İklim Anlaşmasına uyum sürecinde, İklim Eylem +100 gibi iş birlikleri yoluyla şirketlerin uyum sürecine katkı sağlamaktadır (Coalition for Environmentally Responsible Economies, 2022).

Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

Faaliyetlerine 1997 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan, dünyanın en yaygın kullanılan sürdürülebilirlik raporlama çerçevesini sunan, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ilk

yönergelerini 2000 yılında yayımlamıştır. 2016 yılında kullanıma sunduğu küresel boyutta sürdürülebilirlik standartlarını yayımlamaya kadar G1, GRI G2, GRI G3 ve GRI G4 kılavuzlarını yayımlamıştır. 2016 yılından beri küresel boyutta standartları geliştirmeye ve güncellemeye devam eden kuruluş, 2021 yılına gelindiğinde tüm kuruluşlar için geçerli olacak GRI Evrensel Standartları yayımlamıştır (Global Reporting Initiative [GRI], 2022). GRI sermaye piyasalarının aktörlerini (yatırımcılar, düzenleyici kuruluşlar ve borsalar) sürdürülebilirlik raporlamasının hedef kitlesi olarak görmektedir. GRI, sürdürülebilir sermaye piyasalarının oluşturulmasında ve ESG faktörlerinin entegre edildiği sorumlu yatırımların sunulmasında en önemli rolü üstlenen kuruluştur. GRI, piyasa aktörleri ile raporlama yapan kuruluşlar arasında diyalogu sağlayarak, sürdürülebilir finansın zeminini hazırlamaktadır. Günümüzde piyasa düzenleyicileri, piyasaların etkinliğinin sağlanmasında şeffaflığın yanında borsaya kote olmuş şirketlerin sürdürülebilirliğe katkılarını sağlamak ve iyi kurumsal yönetimi teşvik için ESG açıklamaları yapmalarını da tavsiye etmektedir.

ISO 14001:2015 Çevre Yönetim Sistemleri

Rio 1992 zirvesinin ardından Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), 14000 numaralı seriyi, şirketlerin çevresel sorumluluklarını yönetmelerine yardımcı olmak için oluşturmuştur. 14000:2015 standartları, tüm şirketler tarafından kullanılabilir. Sürdürülebilirliğin çevresel ayağına katkı sağlaması amacıyla tasarlanmıştır. Uygulanan çevre yönetim sistemiyle, “çevresel performansın artırılması ve uyum yükümlülüklerinin yerine getirilmesi” amaçlanır (International Organization for Standardization, 2022). Türkiye’de standartları uygulayan bankalar; Akbank, Albaraka, ICBC Turkey, Garanti Bankası, Halk Bankası, İş Bankası, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, TSKB, Vakıflar Bankası ve Yapı Kredi Bankasıdır.

Karbon Saydamlık Projesi (Carbon Disclosure Project- CDP)

Kâr amacı gütmeyen bir yardım kuruluşu olan CDP; iklim değişikliği, su kaynak yönetimi ve ormansızlaştırmanın engellenmesi amacıyla kurulan küresel bilgilendirme sistemidir. Çevresel raporlamayla ilgili en kapsamlı ve zengin veri kümesine sahiptir. CDP Türkiye partneri, Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumudur. Forum, BIST 100 endeksinde yer alan şirketlere her yıl gönderdiği davetiye ile iklim değişikliğiyle ilgili politikalarını ve suya bağlı riske maruz iseler su kullanımlarını ve su kaynakları üzerindeki politikalarını açıklamalarını istemektedir (CDP Turkey, 2022). 2021 yılı CDP iklim değişikliği raporlaması yapan bankalar şunlardır; Akbank, Albaraka, QNB Finans, Şekerbank, Halkbank, İş Bankası, TSKB, Yapı Kredi, Vakıflar Bankası ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankasıdır.

Entegre Raporlama (IR)

Güney Afrika’da kurumlara güvenin artırılması amacıyla oluşturulan ve King Komitesi tarafından hazırlanan raporlar (King 1,2,3) ile finansal bilgilerin yanında şirketlerin finansal olmayan bilgilerinin de yayımlanması istenmiştir. Johannesburg Borsası 2010 yılında aldığı bir kararla borsaya kote olmuş tüm şirketlerden entegre rapor yayımlamalarını, bu raporun yayımlanmaması durumunda sebebinin açıklanmasını istemiştir. Güney Afrika’da bu gelişmeler yaşanırken uluslararası alanda entegre raporlamayla ilgili ilk çalışma, 2010 yılında Uluslararası Entegre Konseyinin kurulmasıdır. Konseyin 2013 yılında yayımladığı Entegre Raporlama Uluslararası Çerçevesi, tüm dünyada entegre raporlama yapacak kurumlar için bir çerçeve oluşturmaktadır (Entegre Raporlama Türkiye, 2016). Konsey, entegre raporlamayı “bir şirketin stratejisinin, yönetim yapısının, performansının ve hedeflerinin kısa, orta ve uzun vadede ne şekilde değer ürettiğinin iletişimini yaptığı süreç” şeklinde tanımlamıştır. Konsey düzenleyici bir kurum olmadığı için entegre rapor yayımlamak isteyen kuruluşlar, gönüllülük esasına göre konseyle iş birliği içinde raporlarını oluşturmaktadır (Value Reporting Foundation, 2016). 2021 yılı itibarıyla Türkiye’de entegre raporlama yayımlayan bankalar; Garanti, Halk Bankası, Türkiye İş Bankası, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası, Yapı Kredi, Vakıflar Bankası ve Akbank’tır.

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact- UNGC)

UNGC, Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında başlatılan yasal bağımlılığı olmayan gönüllü bir uygulamadır. Sözleşmeye taraf olan şirketlerden, ticari faaliyetlerini yayımlanan on ilke ve sözleşme ile uyumlaştırması, ilke ve sözleşmeler ile ilgili kamuoyu oluşturulmasına yardımcı olması

ve ilkelerin uygulanması ile toplumsal önceliklerin desteklenmesi beklenmektedir. İlkeler sözleşmesi 2030 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada iş bilincinin oluşması ve yapılan aktivitelerin desteklenmesini amaçlamaktadır. Birleşmiş Milletlerin dışlayıcı kriterler içinde olan şirketlerin dışında tüm sektörlerde yer alan şirketler, sözleşmeye taraf olabilir. Dört bölüme ayrılan ilkeler, Tablo 1’de yer almaktadır (United Nations Global Compact, 2022).

Tablo 1. UN Global Compact’ın 10 İlke’si

İnsan Hakları
İlke 1- İşletmeler uluslararası geçerliliğe sahip insan haklarına destek olmalı ve saygı göstermelidir.
İlke 2- şirketler insan hakları suçlarına ortak olmamak için gerekli tüm tedbirleri almalıdır.
İşgücü
İlke 3- İşletmeler sendika ve toplu iş sözleşmesi özgürlüğüne;
İlke 4- zorla çalıştırma ve angaryanın her türünün ortadan kaldırılmasına;
İlke 5- çocuk istihdamının tamamen ortadan kaldırılmasına ve
İlke 6- işe alma ve meslek konusundaki ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına azami önem vermelidir.
Çevre
İlke 7- İşletmeler çevresel zorluklarla ilgili olarak temkinli yaklaşımı desteklemeli;
İlke 8- çevresel sorumluluğu artıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermeli ve
İlke 9- çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini ve yaygınlaşmasını teşvik etmelidir.
Yolsuzlukla Mücadele
İlke 10- İşletmeler rüşvet ve haraç dahil her türlü yolsuzlukla savaştırmalıdır.

Sürdürülebilir Borsalar Girişimi (Sustainable Stock Exchanges Initiative -SSE)

Sürdürülebilir Borsalar Girişimi (SSE), UNCTAD, BM Küresel İlkeler Sözleşmesi, UNEP FI ve Sorumlu Yatırım İlkeleri (PRI) tarafından düzenlenen bir BM ortaklık programıdır. Girişim borsaların çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim performanslarının nasıl arttırılacağı, BM kalkınma hedeflerinin finansmanın nasıl sağlanacağı, sürdürülebilir yatırımın nasıl teşvik edileceği konusunda tüm ilgililerle birlikte gerekli araştırmaları yapmak üzere oluşturulmuş küresel bir platformdur (Sustainable Stock Exchanges initiative, 2019a). SSE “Şirketleri, özellikle büyük ve ulusötesi şirketleri, sürdürülebilir uygulamaları benimsemeye ve sürdürülebilirlik bilgilerini raporlama döngülerine entegre etmeye teşvik etmeyi” amaçlamıştır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için borsalara kote olan tüm şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasında rehberlik sağlayarak model bir kılavuz oluşturmuştur. Böylelikle borsaların kendi gereksinimlerini karşılamak için kullanacakları kılavuzlarının oluşturulmasında yardımcı olunması amaçlanmıştır (Sustainable Stock Exchanges initiative, 2019b). Borsa İstanbul (BİST), BM’nin Sürdürülebilir Borsalar Girişimi’ne 2012 yılında üye olmuştur.

Dünyada faaliyette bulunan borsalardan 113 tanesi Sürdürülebilir Borsalar Girişimine kayıtlıdır. Girişim üyesi 63 borsa, ESG raporlamasına yönelik yazılı bir rehberle sahiptir ve 30 borsada ESG raporlaması işlem görmek için zorunlu hale getirilmiştir. 47 borsada ise Sürdürülebilirlik Endeksi yer almaktadır.

Türkiye, hem 2014 yılında hesaplanmaya başlayan Sürdürülebilirlik Endeksine hem de 2020 yılında yayınladığı “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” ile ESG raporlaması için bir rehberliğe sahiptir (Sustainable Stock Exchanges initiative, 2022).

5. Sürdürülebilirlik İlkelerine Uyum Çerçevesi ve BİST Bankacılık Sektörü

Osmanlıda borsa faaliyetleri Kırım Savaşını finanse etmek amacıyla, çıkartılan tahvillerin İstanbul’da satılmasıyla başlamıştır. 1906 yılında Osmanlı imparatorluğunun alacaklılarının desteğiyle kurulan Dersaadet Tahvilat Borsası, 1906 yılında Esham ve Tahvilat Borsası ismini almıştır. 1929 yılına gelindiğinde Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu çıkartılmış, aynı yıl mevcut borsa, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ismiyle yeni düzenlemeler çerçevesinde çalışmaya devam etmiştir. 2013 yılında altın ve vadeli işlemler opsiyon borsalarıyla birleşen İMKB, Borsa İstanbul (BİST) markası altında faaliyetlerine devam etmektedir (Borsa İstanbul, 2022a).

Sürdürülebilirlik faaliyetleri konusunda yatırımcıların duyarlılığının artmasıyla birlikte hem finansal piyasalarda hem de düzenleyici kurumlar nezdinde farkındalık artmaya başlamıştır. Dünya Borsalar Birliği, sürdürülebilirlik konusundaki stratejilerini üç ana başlıkta toplamıştır. Bunlar borsalarda işlem gören şirketlerde çevre, sosyal ve kurumsal yönetim konusundaki farkındalıkları sağlamak; borsalarda sürdürülebilir endeksleri oluşturmak ve yatırımcılara yönelik bilgilendirme hizmetleri ve ürünleri geliştirmek, ESG ilkeleriyle uyumlu yatırım araçlarına yönelik pazar ya da piyasalar oluşturmaktır. Bu bağlamda BİST 2014 yılında şirketlere sürdürülebilirlik konusuyla ilgili bilgi ve yön verici bir rehber hazırlamış, 2020 yılında ise bu rehber güncellenmiştir. 2014 yılında BİST Sürdürülebilirlik Endeksi hesaplanmaya başlanmıştır. 2021 yılından itibaren BİST Sürdürülebilirlik Katılım Endeksinin hesaplanmasıyla, borsada sürdürülebilir temalı endeks sayısı ikiye yükselmiştir. Sürdürülebilir kalkınmaya destek sağlayan diğer rehber ise Yeşil Borçlanma Araçları ve Kira Sertifikaları Rehberidir. BİST sürdürülebilirlik alanında uluslararası girişimlerde de bulunmaktadır. Bu kapsamda BİST 2012 yılında SSE'ye üye olmuştur. SSE tarafından başlatılan türev borsalar inisiyatifine ise 2021 yılında üye olmuştur. BİST 2014-2016 yılları arasında zorunlu olmayan sürdürülebilirlik raporlarıyla paydaşlarını bilgilendirirken 2017 yılından itibaren entegre raporlar düzenlemektedir (Borsa İstanbul, 2022b).

BİST öncülüğünde özel sektör kuruluşların yer almadığı, meslek birlikleri, dernekler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, kamu düzenleyici otoriteleri ve vakıfların, sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalarının daha etkili ve sonuca yönelik olması amacıyla konuyla ilgili bir platform oluşturulmuştur. Bu platformda yapılacaklar tartışıldığı gibi, bir paylaşım ağı olarak da kullanılmaktadır (Borsa İstanbul, 2015). Sürdürülebilirlik Platformu ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu bünyesinde gerçekleştirilen eylem planında BİST sorumlu kuruluş olarak yer almıştır. Bu eylem planı kapsamında "Küresel sürdürülebilir yatırım akımlarından şirketlerin daha fazla pay almasının teşvik edilmesi" başlıklı eylem maddesi kapsamında yapılan "Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi" konusundaki çalışmaların sonucu olarak 02.10.2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (II-17.1.a) ile Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi hayata geçirilmiştir (Borsa İstanbul, 2020). Tebliğ ile halka açık ortaklıkların ESG faaliyetleriyle ilgili bazı temel ilkeler belirlenmiştir. Uygulama gönüllülük esasına dayanmakla birlikte bu raporlamanın yapılmaması durumunda nedeninin açıklanması gerektiği belirtilmiş dolayısıyla da uy ya da açıkla prensibi benimsenmiştir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2020a).

Sürdürülebilirlik İlkeleri 4 ana kategori ve bu kategorilerin altında yer alan alt bölümlerden oluşmaktadır. Bunlar (Sermaye Piyasası Kurulu, 2020b);

1- A. Genel İlkeler,

- A1. Strateji, Politika ve Hedefler,
- A2. Uygulama/ İzleme,
- A3. Raporlama,
- A4. Doğrulama,

2- B. Çevresel İlkeler,

3- C. Sosyal İlkeler,

- C1. İnsan Hakları ve Çalışan Hakları,
- C2. Paydaşlar, Uluslararası Standartlar ve İnisiyatifler,

4- D. Kurumsal Yönetim İlkeleri.

Genel ilkeler ortaklıkların ESG faaliyetlerinin içselleştirmesine yönelik faaliyetleri ve bu faaliyetlerinin mevcut durum ve uygulama sonuçlarının raporlanmasını içermektedir. Bağımsız sürdürülebilir sağlayıcıları tarafından onaylanmış performans sonuçlarının hangi sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ilişkilendirildiği ve ne şekilde kamuoyuna sunulacağı ortaya konularak, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Çevresel ilkeler, ilke ve programlarının ve uygulanan yönetim standartlarına ilişkin açıklamalar ile ortaklığın çevresel bilgileriyle ilgili gönüllü ve zorunlu açıklamaların yer aldığı kısımdır. Sosyal ilkeler kısmında paydaşlar, çalışanlar ve insan haklarıyla ilgili bilgiler ve ortaklığın yer aldığı uluslararası inisiyatifler ve uygulanan standartlara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Son olarak Kurumsal Yönetim İlkeleri bölümünde Kurumsal Yönetim

İlkeleri Tebliğine uyum, sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik ile ilgili uluslararası inisiyatif ve standartlara ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. İşletmeler düzenledikleri raporlarını yıllık faaliyet raporları, sürdürülebilirlik raporları ya da entegre raporlara ek olarak yayınlanabilecekleri gibi ayrı bir rapor şeklinde de yayımlayabilmektedir. Faaliyet raporları içinde uyum raporunun yer almaması durumunda, faaliyet raporlarıyla eş zamanlı olarak yayımlanmaları ve rapor içinde raporla ilgili atıfların yer alması gerekmektedir. Ancak bu raporun şekilsel olarak nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bir format ya da raporda yer alması gereken bilgilerin kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi yer almamaktadır.

6. BİST Bankacılık Sektörünün Sürdürülebilirlik İlkelerine Uyum Çerçevesi Açısından Analizi

Bu çalışmada 2022 yılı itibariyle borsada işlem gören şirketlerin ilk kez yayınladıkları, Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarını şekil ve içerik açısından değerlendirerek, raporlamadaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için BİST Banka endeksinde bulunan 12 bankanın Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporları ayrıntılı ve karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir.

Çalışmanın kapsamını 2021 yılında BİST BANKA endeksinde yer alan 12 banka oluşturmaktadır. Analize dahil edilen bankalara ait bilgiler KAP (Kamuyu Açıklama Platformu) ve bankaların internet sitelerinde yer alan finansal raporlarından elde edilmiştir. Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesine ilişkin ilk raporlamaların 2022 yılı itibari ile yayımlanması nedeniyle bu alandaki ilk kapsamlı incelemenin bu çalışma olması beklenmektedir. Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporlarında yaşanan gelişmelerin, benzer şekilde Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarında yaşanacağı düşünüldüğünde, sonraki yıllarda yapılacak incelemelere bu çalışmanın temel teşkil edeceği tahmin edilmektedir.

Bu çalışmada, araştırma kapsamındaki bankaların, öncelikle faaliyet ve entegre raporları incelenmiştir. Söz konusu bu raporların içerisinde Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarının yer alıp almadığı tespit edilmiştir. Bu tespitin ardında düzenlenen raporların açıklanma biçimleri ortaya konarak raporların belirli bir standarda mı yoksa her bir bankanın kendisine uygun bir raporlama biçimini mi kullandığı tespit edilmiştir. Bunların yanında sürdürülebilirlik uygulamaları içinde yer alan 14001 Çevresel yönetim standartları ve CDP İklim değişikliği raporlarını düzenleyip düzenlemedikleri de araştırılmıştır.

6.1. Bulgular

02.10.2020 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (II-17.1.a) ile hayata geçirilen Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesinin, BİST BANKA endeksinde yer alan bankaların 2021 yılına ait raporları üzerinden incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 2'de raporlanmıştır. Yapılan incelemede bankaların Entegre Rapor, İklim Değişikliği Raporu ve ISO 14001:2015 raporlarını düzenleyip düzenlemediklerinin kontrolü yapılmıştır. Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarının ilke açıklama durumları ile detay açıklama durumları içerik analizi ile incelenmiş ve raporlanmıştır.

Tablo 2. 2021 Yılı Bankaların Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlaması

SIRA NO	BANKALAR	Entegre Rapor	İklim Değişikliği Raporu	ISO 14001:2015	Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu			
					Raporun Yayınlandığı Yer	İlke Açıklaması	Uyum Durum Açıklaması	Detay Açıklama Link
1	AKBANK T.A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Tam Uyum, Kısmi Uyum, İlgisiz	Link
2	ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3	ICBC TURKEY BANK A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet, hayır	Açıklama
4	QNB FİNANSBANK A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet Kısmen Hayır Muaf İlgisiz	Link ve Açıklama
5	ŞEKERBANK T.A.Ş.	☐	☐	☐	Entegre raporun içinde	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Açıklama yapılmış	Açıklama ve Link
6	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet Kısmen Hayır Muaf İlgisiz	Açıklama ve Link
7	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	Entegre raporun içinde	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Açıklama yapılmış	Açıklama ve Link
8	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet, hayır	Link
9	TÜRKİYE KALKINMA VE YATIRIM BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet, hayır	Açıklama ve Link
11	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	☐	☐	☐	KAP	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Evet, hayır	Açıklama ve Link
12	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	☐	☐	☐	Entegre raporun içinde	Çerçeve ilkeleri aynen yazılmış	Uyumla ilgili faaliyet raporundaki açıklamalar	Link

Kaynak: Bankaların internet sitelerinde yer alan finansal raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde iki bankanın henüz Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarını yayımlamadıkları görülmektedir. Yayımlayan bankalar ise raporlarını KAP üzerinden ya da entegre raporun içinde sunmuşlardır. Yayımlanan raporlarda standart bir rapor biçimi kullanılmamıştır. Raporların tümünde çerçeve ilkelerinin ne olduğu belirtilerek ilkeyle ilgili durum açıklamasını 4 banka Evet/Hayır şeklinde yaparken, 2 banka çerçeve ilkelerine nasıl uyum sağlandığıyla ilgili açıklamalara yer vermiştir. 1 banka uyum ilkelerini yayımladığı rapordaki açıklamalara ilişkin kısa başlıkları ve ilgili sayfa numaralarını açıklama kısmında göstermiştir. 2 banka Kurumsal yönetim ilkeleri uyum raporundaki formata uygun bir raporlama yapmıştır. 1 banka uyumla ilgili tam, kısmi ve uyumsuz şekilde açıklamada bulunmuştur. Raporların detay açıklama kısmında bankalar link ve/veya açıklamada bulunmuşlardır. 3 banka sadece açıklamalar ile ilgili link verirken bir banka sadece açıklama yapmıştır. Geriye kalan 6 banka ise hem link hem de açıklama yapmıştır. Entegre raporlarda 7 bankanın 2021 yılı raporunu yayımladığını, CDP İklim değişikliği raporlarında ise 10 bankanın raporlama yaptığı görülmektedir. 14001 Çevresel yönetim standartlarını ise 10 bankanın uyguladığı tespiti yapılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Sermaye Piyasası Kurulu finansal piyasalarda sürdürülebilir yatırımlara katkı sağlamak amacıyla borsada işlem gören şirketlere, uy ya da açıkla prensibiyle sürdürülebilirlik uygulamaları ile ilgili rapor yayınlama zorunluluğu getirmiştir. SPK, ESG yatırımlarına yönelik bilgiyi kamu ile paylaşma zorunluluğu getirerek, hem şirketlerin sürdürülebilir uygulamalarını teşvik etmek hem de BİST'in uluslararası piyasalardan sürdürülebilir yatırımlar için alınan payını arttırmayı amaçlamaktadır. Temelde tüm bu faaliyetler, sürdürülebilir finans ekosistemine geçişi hızlandıran çabalaradır.

Bu çalışmada 2022 yılı itibariyle borsada işlem gören şirketler için ilk kez yayımlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporları, bankalar özelinde incelenmiştir. Bu kapsamda BİST Banka Endeksinde bulunan 12 bankanın faaliyet, sürdürülebilirlik ve entegre raporları araştırmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda 12 bankadan 10'unun Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu yayınladığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla uy ya da açıkla prensibi ile gönüllülük esasına dayandırılan bu raporlamayı, bankaların büyük çoğunluğunun gerçekleştirdiği ifade edilebilir. Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu yayımlamayan 2 bankanın ise hem çevresel hem de iklim değişikliği ile ilgili raporlamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla BİST Banka Endeksinde yer alan tüm bankaların, bu raporlamayı yapmasa bile ESG yatırımlarına yönelik farklı oranda uygulamaları ve buna ilişkin bilgi paylaşımları olduğu söylenebilir.

Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu yayınlayan 10 bankanın, uyum durumunu açıklarken 2 banka haricinde tamamı, Evet/Hayır veya kısmen gibi açıklamalarda bulunmuştur. Detaylı açıklama yaparak, ilkelere uyum durumunu açıklayan sadece 2 banka bulunmaktadır. Tebliğde ilkelere şirketlerin uyum durumunun nasıl açıklanacağına ilişkin açıklamalarda net bir bilgi yer almaması nedeniyle, farklı biçimlerde uyum raporlamasının sunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada 2 bankanın da Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporundaki format ile aynı şekilde sürdürülebilirlik uyum raporlaması yaptığı belirlenmiştir.

Şirketler bu sürdürülebilirlik uyum çerçeve raporlarını, faaliyet raporlarında, sürdürülebilirlik raporlarında ya da entegre raporlarında ek olarak yayımlayabileceklerdir. Raporun, faaliyet raporlarıyla eş zamanlı olarak yayımlanması gerekmektedir. İlkelerin uygulama zorunluluğu olmaması, şirketlerin bu uygulamalara yönelmemesi gibi negatif bir etkiye neden olabilir. Sürecin, şirketleri konuyla ilgili eğitici ve özendirici bir çaba ile birleştirilerek sürdürülmesi önem arz etmektedir. Uzun dönemde şirketlerin sürdürülebilir uygulamalarını içselleştirmeleri, yatırımcıların ESG yatırımlarına yönelmeleri açısından önemli bir adımdır.

Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu ile ESG raporlamasının BİST'te ilk kez uygulanmasına yönelik yasal düzenlemenin yapılması, önemli bir başlangıç olmakla birlikte elbette eksikleri de bulunmaktadır. Eksikliğin en önemli nedeni ise bu raporlarda yer alması gereken bilgiler ile ilgili standart bir formatın oluşturulmamış olmasıdır. Söz konusu raporlama süreci Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporlamasını andırmaktadır. Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporu da ilk çıktığında, her şirket farklı şekilde kurumsal yönetime ait bilgileri raporlarında göstermekteydi. Ancak o dönemlerde eksik ya da yetersiz bilgiler ile Kurumsal Yönetim Uyum Raporu yayınlayan şirketlerde olmuştur. Sonrasında ise hem Kurumsal Yönetim Uyum Raporu hem de Kurumsal Yönetim Bilgi Formu ile kurumsal yönetim raporlamasında yer alması gereken bilgilerin açık, net ve standart bir formatı oluşturulmuştur. Aynı çalışmanın Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporu için de yapılması gerekmektedir. En kısa zamanda standart bir formatının oluşturulması, raporlamadaki farklılıkların giderilmesini sağlayacaktır. Böylece şirketlerden istenilen bilgilerin belirli bir standartta olmaması ve sürdürülebilirlik uygulamalarının içselleştirilmemesi nedeniyle şirketler tarafından eksik bilgilendirmenin de önüne geçilmiş olacaktır.

Bu çalışma BİST Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporlarını inceleyen ilk çalışmalardan birisi olması sebebiyle öncül çalışmalardan birisidir. Bankaların ilk kez yayınladıkları Sürdürülebilirlik Uyum Çerçeve Raporuna ilişkin farklı uygulamalarını ortaya koymuştur. Çalışmanın bu uygulama farklılıklarının giderilmesi gerektiği konusunda düzenleyici kuruluşlara yol göstermesi beklenmektedir.

Kaynakça

- Aras, G. ve Sarioğlu, G. U. (2015). *Kurumsal raporlamada yeni dönem: Entegre raporlama*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği.
- Aras, G., Tezcan, N. ve Kutlu Furtuna, Ö. (2016). Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığında kurumsal sürdürülebilirlik performansının TOPSIS yöntemiyle karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 27(81), 58-81.
- Borsa İstanbul. (2015). Borsa İstanbul sürdürülebilirlik platformu bildirgesi platform üyeleri tarafından imzalandı. [Çevrim-içi: <https://www.borsaistanbul.com/tr/duyuru/516/borsa-istanbul-surdurulebilirlik-platformu-bildirgesi-platform-uyeleri-tarafindan-imzalandi>], Erişim tarihi: 13.01.2022

- Borsa İstanbul. (2020). SPK “sürdürülebilirlik ilkeleri uyum çerçevesi”ni yayınladı. [Çevrim-içi: <https://www.borsaistanbul.com/tr/duyuru/3175/spk-surdurulebilirlik-ilkeleri-uyum-cercevesini-yayinladi>], Erişim tarihi: 12.04.2022
- Borsa İstanbul. (2022a). Tarihsel Gelişmeler. [Çevrim-içi: <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/27/>], Erişim tarihi: 02.02.2022
- Borsa İstanbul. (2022b). Borsa İstanbul’da Sürdürülebilirlik. [Çevrim-içi: <https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/58/borsa-istanbulda-surdurulebilirlik>], Erişim tarihi: 02.03.2022
- Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.
- Canikli, S. (2022). Sürdürülebilir finans mekanizmaları, araçları ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 26-39.
- CDP Turkey. (2022). *Hakkımızda*. [Çevrim-içi: <https://cdpturkey.sabanciuniv.edu/tr/content/hakkimizda>], Erişim tarihi: 02.07.2022
- Coalition for Environmentally Responsible Economies. (2022). About Us. [Available online at: <https://www.ceres.org/about-us>], Retrieved on February 27, 2022
- Demirel Arıcı, N. (2019). Sosyal sorumlu yatırımlar üzerine karşılaştırmalı bir çalışma: Avrupa Birliği ve Türkiye örnekleri. M. Yüce, M. Mıynat, A. V. Can ve Ş. Sakarya (Ed.), *Yeni Ekonomik Trendler ve İş Fırsatları içinde* (ss. 241-250). İstanbul: Ekin Basım Yayım.
- Demirel Arıcı, N. ve Altun, N. (2018). Finansal hizmetler sektöründe finansal olmayan bilgilerin raporlanması: Sürdürülebilirlik raporları üzerine ampirik bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 578-607.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, 130-141.
- Entegre Raporlama Türkiye. (2016). Entegre raporlama Türkiye hakkında. [Çevrim-içi: <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx>], Erişim tarihi: 10.02.2022.
- Erol, M. ve Aslan, M. (2017). Uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (12), 55-86.
- Global Compact Türkiye. (2019). 10 ilke. [Çevrim-içi: <https://www.globalcompactturkiye.org/10-ilke/>], Erişim tarihi: 02.02.2022.
- Global Reporting Initiative [GRI]. (2022). Our mission and history. [Available online at: <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>], Retrieved on March 29, 2022.
- Gümrah, A. ve Güngör Tanç, Ş. (2018). Sürdürülebilirlik raporlarının içerik kalitesi: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, 334-357.
- International Organization for Standardization. (2022). ISO 14001:2015 Environmental management systems – requirements with guidance for use. [Available online at: <https://www.iso.org/standard/60857.html>], Retrieved on January 29, 2022.
- Jeucken, M. H. A. ve Bouma, J. J. (1999). The changing environment of banks. *The Greening of Finance*, (27), 21-35.
- Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir işletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik ve içsel unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 227-242.
- Loew, T., Ankele, K., Braun, S. ve Clausen, J. (2004). *Bedeutung der internationalen CSR-Diskussion für Nachhaltigkeit und die sich daraus ergebenden Anforderungen an Unternehmen mit Fokus Berichterstattung*. Berlin: Endbericht an das Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit.
- McKenzie, S. (2004). *Social sustainability: Towards some definitions* (No: 27). Hawke Research Institute Working Paper Series. [Available online at: http://naturalcapital.us/images/SocialSustainability-TowardsSomeDefinitions_20100120_024059.pdf], Retrieved on June 29, 2012.
- Munasingle, M. (1993). *Environmental economics and sustainable development* (World Bank.). Washington DC: The World Bank.
- Önder, H. (2018). *Döngüsel ekonomi ve Avrupa ülkeleri üzerine bir analiz*. Bursa: Ekin Yayınevi.

- Önder, H. (2020). Bir sürdürülebilir kalkınma hedefi olarak sağlık. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 10-24.
- Öner Kaya, E. (2010). Sürdürülebilir kalkınma sürecinde bankaların rolü ve Türkiye' de sürdürülebilir bankacılık uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75-94.
- PricewaterhouseCoopersTürkiye. (2022). ESG ve Sürdürülebilirlik. [Çevrim-içi: <https://www.pwc.com.tr/esg-ve-surdurulebilirlik>], Erişim tarihi: 14.06.2022.
- Sathiendrakumar, R. (1996). Sustainable development: Passing fad or potential reality? *International Journal of Social Economic*, 23(4/5/6), 151-163.
- Şeker, Y. (2020). *Finansal raporlama kalitesi ile çevresel sosyal ve kurumsal yönetim (ESG) performansı arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik uluslararası bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2020a). Kurumsal yönetim tebliği (II-17.1)'nde değişiklik. [Çevrim-içi: <https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20201002/0#>], Erişim tarihi: 10.02.2022.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2020b). Sürdürülebilirlik ilkeleri uyum çerçevesi. [Çevrim-içi: <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1332>], Erişim tarihi: 13.02.2022.
- Sustainable Stock Exchanges initiative. (2019a). About the SSE initiative. [Available online at: <https://sseinitiative.org/about/>], Retrieved on April 29, 2022
- Sustainable Stock Exchanges initiative. (2019b). ESG disclosure. [Available online at: <https://sseinitiative.org/esg-disclosure/>], Retrieved on June 21, 2022.
- Sustainable Stock Exchanges initiative. (2022). Stock exchange database. [Available online at: <https://sseinitiative.org/exchanges-filter-search/>], Retrieved on June 21, 2022.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Sürdürülebilir kalkınma amaçları değerlendirme raporu. [Çevrim-içi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB], Erişim tarihi: 13.02.2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Yeşil mutabakat eylem planı 2021. [Çevrim-içi: https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT_YEŞİL.pdf], Erişim tarihi: 14.02.2022.
- Tüyen, Z. (2019). İşletmelerde sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilirliği etkileyen etmenler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 91-117.
- UNEP FI. (2022). Üye ülkeler. [Available online at: <https://www.unepfi.org/country/turkey/>], Retrieved on April 9, 2022.
- UNEP FI. (2020). Sorumlu bankacılık ilkeleri. [Available online at: <https://www.unepfi.org/banking/banking/>], Retrieved on June 9, 2022.
- United Nations Global Compact. (2022). About the UN global compact -frequently asked questions. available online at: <https://www.unglobalcompact.org/about/faq>], Retrieved on April 14, 2022
- Value Reporting Foundation. (2016). Uluslararası entegre rapor çerçevesi. [Available online at: <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf>], Retrieved on April 2, 2022.
- Yalçın, G. (2021). Gelişmekte olan piyasalarda ESG uygulamaları. [Çevrim-içi: <https://hbrturkiye.com/blog/gelismekte-olan-piyasalarda-esg-uygulamalari>], Erişim tarihi: 13.05.2022.
- Yazıcı, R., Varsak, S., & Yazıcı, A. (2020). Asimetrik bilgi sorununun çözümünde bağımsız denetimin önemi. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 06(02), 136-146

Extended Abstract

Aim and Scope

Sustainability Principles Compliance Framework was activated with Communiqué Amending the Corporate Governance Communiqué issue numbered II-17.1 of the Capital Markets Board published in the Official Gazette dated 02.10.2020 (II-17.1.a). With the Communiqué, some basic principles on ESG activities of publicly held corporations were determined. While application is

---

based on volunteerism, it was declared that reasons must be declared in case reporting is not made, thus conform or declare principle was adopted. In this study, purpose is to investigate the Sustainability Compliance Framework Reports published for the first time by the listed companies as of 2022 in terms of form and content and to determine the similarities and differences in the reporting. In order to achieve this purpose, the Sustainability Compliance Framework Reports of 12 banks in the BIST BANK index were examined in detail and comparatively.

Methods

In the study activity and integrated reports of banks in the BİST Bank index were examined with content analysis. It was determined whether Sustainability Compliance Framework Reports were included in the said reports and where the included reports were issued. Following this determination declaration styles of reports were presented and whether reports followed a certain standard or every bank used a reporting style that suits itself was determined. In addition, whether 14001 Environmental management standards and CDP climate change reports in sustainability applications were prepared was also investigated.

Findings

As a result of the analysis, it was observed that the two banks did not yet publish their Sustainability Compliance Framework Reports. It was determined that the 10 banks that published their Sustainability Compliance Framework Reports submitted their reports via PDP or through the integrated report. In the detailed examination, it was determined that the standard report format specified in the published communiqué was not used in general. While framework principles were described in all of the reports, 4 banks made a Yes/No description of the situation concerning principles, while 2 banks gave explanations about how they were in compliance with framework principles.

Conclusion

Although the legal arrangement for the implementation of the Sustainability Compliance Framework Report and ESG reporting for the first time in the BIST is an important start, there are definitely some shortcomings. The most important reason for the shortcoming is the lack of a standard format for the information that should be included in these reports. The reporting process in question resembles the Corporate Governance Principles Compliance Reporting. When the Corporate Governance Principles Compliance Report was first released, each company included corporate governance information differently in their reports. However, there were companies that published Corporate Governance Compliance Reports with incomplete or insufficient information. Afterwards, a clear, brief, and standard format was prepared for information that must be included in corporate management reporting in both Corporate Management Compliance Report and Corporate Management Information Form. The same study must be conducted for Sustainability Compliance Framework Report. Creation of a standard format in the shortest time will ensure differences in reporting would be eliminated. Thus, information required from companies would be at a certain standard and sustainability applications would be internalized, preventing provision of incomplete information by companies.